DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh41869>

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 25.12.2019
Kabul Tarihi: 26.02.2020
Online Yayın: 29.02.2020

Article Type: Research article
Submitted: 25.12.2019
Accepted: 26.02.2020
Published Online: 29.02.2020

Atıf Bilgisi / Reference Information

Yavuz, S. & Telli, B. (2020). Adıyaman Ağzı Söz Varlığına Katkılar: Beddualar. *Journal of History School*, 44,427-439.

ADİYAMAN AĞZI SÖZ VARLIĞINA KATKILAR: BEDDUALAR¹

Serdar YAVUZ² & Burak TELLİ³

Öz

Beddua, Farsçada “kötü” anlamına gelen *bed* ile Arapçada “dileme, isteme” gibi anlamlara gelen *dua* kelimelerinden oluşmuş bir birleşik isimdir. Türkçenin söz varlığı içerisinde önemli bir yer tutan beddualar; kötülüğe maruz kalan, kendini savunamayan, çaresiz olan insanın kendini savunmak amacıyla söylediği “kötü dilek” anlamı taşıyan sözlerdir. Bedduaların söylenme sebepleri çeşitlidir; ancak bütün bedduaların ortak yönü olumsuz duygu neticesinde ortaya çıkmasıdır. Acıtan, can yakan bir durum neticesinde ortaya çıkmalarından ötürü de anlamca içten ve samimî ifadelerdir. Bu çalışmada, Adıyaman il merkezinden derlenmiş 111 adet beddua bir araya getirilmiş ve söz varlığı açısından incelenmiştir. Adıyaman ağzı, Leyla Karahan’ın Anadolu ağızlarının tasnifine göre Batı grubu içerisinde yer almaktadır. Adıyaman’ın zengin tarih ve kültüründen izler taşıyan Adıyaman ağzı, beddualar açısından oldukça orijinal örnekler sunmaktadır. Derlenen beddua örnekleri Adıyaman ağzı söz varlığına katkı olarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Beddua, Adıyaman Ağzı, Adıyaman Ağzında Beddualar, Söz Varlığı.

¹ Makale yazımı yazar etki oranı: 1.yazar: %50, 2. yazar: %50

² Doç. Dr. Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, serdaryavuz@firat.edu.tr, Orcid: 0000-0001-9401-4304

³ Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, btelli46@gmail.com, Orcid: 0000-0003-4924-9205

Contributions To Adıyaman Dialect Vocabulary: Curses

Abstract

Curse is a compound name consisting of the bed meaning "bad" in Persian and prayer meaning "asking, asking" in Arabic. The curse, which has an important place in the vocabulary of Turkish, is the words that mean "bad wish" that the person who is exposed to evil, who cannot defend himself, is desperate to defend himself. The reasons for saying the curse are diverse; however, the common feature of all curse is that they appear as a result of negative emotions. They are meaningfully sincere and sincere statements because they appear as a result of a painful, hurtful situation.

In this study, 111 curse compiled from Adıyaman city center were gathered and examined in terms of vocabulary. Adıyaman dialect is in the West group according to the classification of Anatolian dialects of Leyla Karahan. Adıyaman dialect, which has traces from the rich history and culture of Adıyaman, offers very original examples in terms of curse. Compiled curse samples are presented as a contribution to Adıyaman's dialect vocabulary.

Keywords: Curse, Adıyaman Dialect, Curses in Adıyaman Dialect, Vocabulary.

GİRİŞ

Bir dildeki sözlerin bütünü o dilin söz varlığını oluşturmaktadır. Bu söz varlığı içerisinde kalıp söz olarak kabul edilen beddualar önemli yer tutmaktadır. Beddua, Farsçada "kötü" anlamına gelen "bed" ile Arapçada "dileme, isteme" gibi anlamlara gelen "dua" kelimelerinden oluşmuş birleşik yapı bir isimdir. Beddualar, bir çaresizlik durumunda ya da olumsuz bir duygu neticesinde dile getirilen kalıp sözlerdir. Çalışmalarda genellikle dua ile birlikte zikredilen beddualar, en az dualar kadar samimi ve içten söylenen, duygu yönü ağır basan sözlerdir. Ayrıca dilin imkânlarını ortaya koyma yönünden dualardan daha üstündür denebilir. Çünkü beddular anlam derinliği olan ve edebî yönden dualara göre daha sanatlı sözlerdir.

Beddualar; lanet, ilenç şeklinde de ifade edilmektedir. Bir kimseye, bir topluma yöneltilmiş kötü dilek/niyet ifade eden sözlerdir. Bedduaların hem söyleyeni hem de söyleneni etkilediğine inanılır ve edilen bedduanın yedi yıl etkili olduğuna inanan topluluklar bulunmaktadır (Karataş, 2004: 261-262). Beddualar; dualar, atasözleri ve deyimler gibi bir toplumun, zaman içerisinde meydana getirdiği anlatım kalıplarıdır. Beddualar da dua, atasözü ve deyimlerde olduğu gibi hep aynı kelimelerle ve aynı anlatım şekilleriyle söylenirler. Halkın kötülük gördüğü kişiler hakkındaki duygularını, o kişilerle ilgili ödüllendirme,

cezalandırma ve intikam alma anlayışını dile getiren beddualar da atasözleri ve deyimlere göre daha yöreseldir ve beddualar edebi dile daha az girmiştir (Bulut, 2012: 1132). Kısaca “kötü dilek” anlamına gelen beddua, kötülüğe maruz kalan, kendini savunamayan, içinde kalanları dışa vurmaya isteyen kişilerin, kendilerini ifade etmek için başvurdukları ifadelerdir.

Beddualar, Türkçenin söz varlığı içerisinde de önemli bir yer tutmaktadır. Tıpkı deyimler, atasözleri, bilmece gibi beddualar da ait olduğu kültürün izlerini taşımaktadır. Beddua, söyleyen kişinin duygularını, düşüncelerini yansıttığı için söze orijinallik veren ifadelerdir. İnsanların toplu olarak yaşamalarından itibaren ortaya çıkan bedduaları belli bir sınıflandırmaya koymak oldukça zordur. Çünkü beddualar her türlü olay, duygu, düşünce sonucu ortaya çıkan sözlerdir. İnsanı beddua etmeye yönelten birçok sebep bulunmaktadır. Bedduanın hangi duygu ve düşünce neticesinde söylenmiş olduğu bedduanın konusunu da belirlemektedir.

Beddua, halk edebiyatında “kargış” olarak geçmekte ve beddua söyleyen kişiye “kargışçı” denmektedir. Uygur Türkçesinde kargış, çekişme, kavga, niza; ilgamak, hücum etmek, saldırmak; kargamak, eksik olmak anlamlarıyla bazı kelimeler bedduayı hatırlatmakta ise de, kelime bugünkü söyleyiş ve anlamıyla Divânü Lügati’t Türk’te, kargalmak, lanetlemek; kargamak, lanet etmek, beddua etmek, lanetlemek anlamlarıyla geçmektedir. Alkamak, arkamak, kırgamak, kızgamak kelimeleri de aynı kaynakta “lanet etmek, kötülüğü sayıp dökmek” anlamlarıyla yer almaktadır. Kargış ise, lanet, beddua, ilenme; ilenç, düşüncesinin yanlışlığı belli olan bir kişinin bir iş üzerine söz söylemesini kınama; ayıplama, tekdir, çıkışma olarak yine Divânü Lügati’t-Türk’te mevcuttur (Albayrak, 2010: 77).

Anadolu’nun en eski yerleşim yerlerinden biri olan Adıyaman’ın eski adı Hısnımansûr’dur (Halaçoğlu, 1988: 377). Şehir tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yaparak zengin bir kültürel birikime sahip olmuştur. İlk olarak Hititlerin ilgisini çeken bölge zamanla Urartuların, Hurrilerin, Mitannilerin, Partların, Perslerin, Büyük İskender’in, Selevkosların ve Romalıların egemenliği altına girmiştir. Kummuh ve Kommagene Krallıklarına ev sahipliği yapan şehir Romalılardan sonra Bizans’ın, Sasanilerin ve Müslüman Arapların istilalarına maruz kalmıştır. Yaklaşık olarak beş asır boyunca adı geçen devletler arasında el değiştirmiştir (Toprak, 2018: 1-2). Adıyaman 1515’te Yavuz Sultan Selim tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan 1954 yılına kadar eski idari yapısı korunarak Malatya’ya bağlı kaza konumunda olan Adıyaman 1 Aralık 1954 tarihinde 6418 sayılı Kanunla Malatya’dan ayrılarak müstakil il hâline gelmiştir (www.adiyaman.gov.tr/adiyaman-tarihi). Tarih

boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapan Adıyaman, zengin bir kültürel birikim barındırmakla birlikte dil açısından da oldukça önemli kaynak durumundadır.

Ağız çalışmaları son yıllarda araştırmacıların ilgisini çekmiş olup birçok yörenin ağızı ortaya konmuştur. Bu çalışmalarda ağız özellikleri ortaya konulmakla birlikte kültürel, tarihi, coğrafi, sosyolojik vb. birçok unsurun da malzemesi ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple ağız araştırmaları sadece dil yönünden değil birçok alandan çalışmalara katkı sağlamaktadır. Anadolu ağızları hakkındaki en eski çalışma 1867 yılındaki A.Maksimov'un çalışmasına dayanır. Bu çalışmadan sonra yabancı araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarla beraber birkaç metin yapıp ağızların gramer yapısına dair bazı denemeler ortaya konulmuştur. Anadolu araştırmalarından elde edilen verimli dönem 1940 yılında başlamaktadır. Bu dönem yerli araştırmacılar dönemi olarak adlandırılmaktadır. 1932 yılında Türk Dil Devrimi'nin yapılmasıyla beraber Anadolu ağızlarına karşı büyük bir ilgi oluşmuştur. Anadolu halkı tarafından derleme seferberliği başlatılarak kelimelerin Türkçe karşılıkları ve ait olduğu yöre belirtilmiştir. Derlenen kelimeler sözlük düzenine sokularak Türk Dil Kurumu tarafından 1939-1949 yılları arasında Türkiye'de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi adıyla dört cilt olarak yayımlanmıştır. Fakat yayımlanan dört ciltlik bu dergi alanında uzman kişiler tarafından yürütülmediği için bilimsellikten uzak kalmaktadır. Ayrıca kelimelerin ağızlardaki çeşitli söyleniş ve anlam farklılıklarının yansıtılmaması bakımından eksik kalmaktadır. Bu sebeple 1952 yılında Türk Dil Kurumu yeni baştan derleme çalışmalarına girişmiştir. Çalışmalar sonucu 1963-1982 yıllarında on üç ciltlik Derleme Sözlüğü yayımlanmıştır (Korkmaz, 1976: 143-146) ve bugün Derleme Sözlüğü, Anadolu ağızlarıyla ilgili en kapsamlı söz varlığı eseri durumundadır.

Adıyaman, Leyla Karahan'ın Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması adlı çalışmasında Batı Grubu Ağızları içerisinde yer almaktadır. Batı grubunun VII. alt grubunda yer alan Adıyaman; Tarsus (İçel), Ereğli, Konya merkez ilçesinin bazı yöreleri, Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Gaziantep, Darende, Akçadağ, Doğanşehir (Malatya), Birecik ve Halfeti (Urfa) ağızları ile aynı grupta yer almaktadır (Karahan, 1996: 171).

Batı grubunun VII. alt grubunda yer alan Adıyaman, alt grubu oluşturan diğer ağız bölgeleriyle beraber şu özelliklere sahiptir:

1. Yazı dilindeki “çamur, yağmur” gibi kelimelerde bulunan yuvarlak ünlüler, bu ağızlarda düzdür.
2. Yarı kalın “ó, ú” ünlülerine, bu ağızlarda tek tük rastlanır.

3. “ñ, h, g” ünsüzleri bu grubun karakteristik sesidir (deñiz, yoh, gız).
4. “g, ğ” ünsüzleri ön seste ünlü ile biten bir kelimededen sonra sızıcılaşarak düşme eğilimindedir (beriel).
5. “-ıncı/-inci” ve “-ı/-i” zarf-fiil ekleri işlek olarak kullanılır (gelinci, ağlayı ağlayı).
6. Zamir kökenli teklik ve çokluk 1. şahıs ve bildirme ekleri “-ım/-im, -ık/-ik/ıh” tır (gelirim, gelirik).
7. “böyle, öyle” kelimeleri bu ağızlarda “bèyle, èyle” şeklindedir.
8. Bazı ağızlarda, “-ı/-i” gelecek zaman eki ile “-ık/-ik” geçmiş zaman eki kullanılır (gelici, gelik) (Karahana, 1996: 171-172).

Anadolu ağızları söz varlığı yönünden oldukça zengindir. Ölçünlü dilde bulunmayan pek çok söz varlığı unsuru ağızlarda yaşamaktadır. Ağızlar bu yönüyle de dil çalışmalarına kaynaklık etmektedir. Ölçünlü dilde kullanılmayıp ağızlarda var olan bir söz varlığı unsuru, aynı zamanda dilin tarihî dönemlerinde karşımıza çıkabilmektedir. Yani günümüzde ölçünlü dile göre arkaik olarak kabul ettiğimiz bir kelime o dilin herhangi bir ağız bölgesinde canlı ve işlek bir şekilde kullanılabilmektedir. Beddualar da çeşitli ağız bölgelerinde değişik varyantlarıyla ya da tek bir ağız bölgesine özgü şekilde kalıp söz örnekleri olarak bulunmaktadır. Bu çalışmada Adıyaman il merkezinden metin dışı derleme yoluyla bizzat tarafımızca derlenmiş beddua örnekleri üzerinde durulacaktır.

Bu çalışmada Adıyaman il merkezinden metin dışı derleme yöntemi ile kaynak kişilerden bizzat derlenmiş 111 adet beddua yer almaktadır. Söz konusu beddualar içerdiği anlama göre 22 başlık altında tasnif edilmiştir. Beddualar yazıya aktarılırken yöredeki söyleniş şekilleri dikkate alınarak yazılmaya özen gösterilmiştir.

İNCELEME

Tespit Edilen Bedduaların Anlamlarına Göre Sınıflandırılması

1. Ölmek Üzerine Söylenen Beddualar

- Başına daş düşe altında kalañ. (K3)
- Azrail aparsın seni hemi. (K7)
- Başına pirket düşe. (K9)
- Bıçağın ağzına deyen. (K3)

- Canın çıha. (K3)
- Devrilen. (K5)
- Dört erkeğin çininde gelen. (K3)
- Ğara haberin gele. (K7)
- Kalkmayasica. (K5)
- Kamyon altında kalañ. (K2)
- Kurumuş çayırdı boğulañ. (K1)
- Oturak üstünde canıñ çıha. (K10)
- Sesiñ yerin altından gele. (K3)
- Sıcak yatan soğuk kalkañ. (K4)
- Yaşñ yerde sayıla. (K5)
- Yaşñ yere serile. (K5)
- Yerin dibine gireñ çıhmayan. (K3)
- Yılana ağı verip geberen. (K11)
- Yiğidiken yıkılasın. (K7)

2. Kişinin Adının Yok Olması Üzerine Söylenen Beddualar

- Adı batasica. (K3)
- Adıñ sanıñ batasica. (K3)

3. Mutlu, Huzurlu Günler Görmemek Üzerine Söylenen Beddualar

- Bayram başına karalı gele. (K10)
- Gün görmeyeñ. (K11)
- Gün görmeyen, mendil mırız almayañ. (K11)
- Gün görüp mendil mırız almayañ. (K11)
- Günyüzü görmeyeñ. (K11)
- İçerinden çıhmaya. (K3)
- Soyğanda kalañ (K5)
- Yüzüñ gülmeye. (K3)

4. Kişinin Çocuklarının Olmması Üzerine Söylenen Beddualar

- Allah oğlan sidiği eteğine değdirmeye. (K11)
- Allah sana çocuk yüzü göstermeye. (K11)
- Kör ocak olan. (K3)

5. Evsiz, Barksız Kalmak Üzerine Söylenen Beddualar

- Eviñ diniñ yıhıla. (K3)
- Eviñ viran ola. (K3)
- Eviñe ateş düşe. (K3)
- Yıhılmış duvarların altında kalañ. (K5)

6. Ahiret Üzerine Söylenen Beddualar

- Ahiret muradın gözünde kala. (K11)
- Cehennemde yanan. (K11)

7. Göz Üzerine Söylenen Beddualar

- Gözü doymayasıca. (K5)
- Gözün çıha. (K5)
- Gözün çıhmaya. (K5)
- Gözüne şiş çahıla. (K3)
- Gözüñe taplama düşe. (taplama: köfte türünden bir yemek) (K7)
- Gözüñü bir pençe torpañ doyura. (K5)
- Gözüñüñ elifi söne. (K5)
- Kör küt olañ. (K5)
- Kör olañ. (K5)

8. Murada Erememek Üzerine Söylenen Beddualar

- Allah muradını vermeye. (K11)
- Muradın gözünde kala. (K11)
- Yetmeyesice. (K5)

9. Yemek-İçmek Üzerine Söylenen Beddualar

- Acından öleñ. (K3)
- Atın itin bokunu yiyessin. (K7)
- Datlı bişiren acı yiyen. (K3)
- Ekmek atlı sen yayan peşinde dolanan. (K11)
- Son içtiğın ola. (K6)
- Son yediğın ola. (K6)
- Zıkkım içeñ. (K6)
- Zıkkımın kökünü yiyesice. (K6)

10. Ağz Üzerine Söylenen Beddualar

- Ağzın yırtıla ayağıña pabuç ola. (K5)
- Ağzına hırhız daşı deye. (K5)
- Ağzından çıha koynuna gire.(K2)

11. Sağlık Üzerine Söylenen Beddualar

- Allah canının heyrini göstermeye. (K9)
- Allah tırnağını uzatmaya. (K11)
- Bağırsakların boynuna dolana. (K9)
- Ciğerin ağzından gele (K7)
- Çöçen olasin (çöçün: felç) (K7)
- Kıran götüre. (K5)
- Kuru sancı tuta seni. (K6)
- Yerde lığlanañ. (K5)

12. Yapılan İyiliğın Karşılığın Alamamak Üzerine Söylenen Beddualar

- Ettiğim iyilik seni kör ede. (K5)
- Heyrın kapında kala. (K9)

13. Yapılan Kötülüklerin Karşılık Bulması Üzerine Söylenen Beddualar

- Bana çekdirdin Allah da sana çekdire. (K2)

- Bana ettiğinin bin katını bulañ. (K6)
- Başına çalına. (K8)
- Kr kurşuna geleñ. (K5)
- Ne alañ ne vereñ. (K11)

14. Boyun zerine Sylenen Beddualar

- Boynuñ altında kala. (K5)
- Boyuñ devrile. (K5)
- Boyun posun devrile. (K5)

15. Blnmek, Yok Olmak zerine Sylenen Beddualar

- Etlerin tike tike ola. (K7)
- Kalmayasıca. (K5)
- Lime lime olañ.(K3)
- Lop lop olan. (K5)
- Parça pinik olañ. (K8)
- Paralanañ. (K5)
- Tene tene olañ. (K5)

16. Dua Gibi Sylenen Beddualar

- Yanın yere gelmeye. (K5)

17. Hedeflere Ulaşamamak zerine Sylenen Beddualar

- Menzilin kısa ola. (K11)
- Mıraz almayañ. (K11)
- Senden geri kala. (K5)
- Yeriřip de yetmeyeñ. (K3)

18. Kişinin Arkasından Konuşmak zerine Sylenen Beddualar

- Anamın keteni başına ola. (K4)
- Babanın kazanına gire. (K5)
- Glen glmden takınsın, kınayan kınamdan yakınsın.(K11)

- Hâhın pıslığı sana töküne. (K3)
- Onun kadar başına taş düşse. (K6)

19. Çok Konuşan Kişiler Üzerine Söylenen Beddualar

- Ağzın tuvalet deliğine gele. (K10)
- Çeneñ çekile. (K11)
- Diliñ karnına gire. (K9)
- Diliñ lâl ola. (K5)

20. Kin Tutmak Üzerine Söylenen Beddualar

- Bağırñ başını yesin. (K5)
- Bundan emdiğın kan, bundan emdiğın irin ola. (K7)

21. Akıl Üzerine Söylenen Beddualar

- Aklında kan çıbanı çıha. (K10)

22. Mezar Üzerine Söylenen Beddualar

- Ben gelene kadar sininde yatmayañ. (K3)
- Kara yerin dibine giresin. (K7)
- Mezarda ayakta beni bekleyeñ. (K5)
- Mezarda dingil dingil oynayañ. (K3)
- Mezarda yatmayañ. (K5)
- Mezarda yatmayasica. (K5)
- Mezarın yılıla altında kıalañ. (K3)
- Yattığın yerde rahat etmeyen. (K3)

SONUÇ

Adıyaman, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin önemli kültür merkezlerinden biridir. Zengin kültürel birikime sahip olan şehir, ağız özellikleri ve yöreye özgü söz varlığı unsurları ile dikkat çekmektedir. Beddualar, Adıyaman ağzının zengin söz varlığı içerisinde yöreye özgü kullanım ve şekilleri ile önemli örnekler bulundurmaktadır. Çalışmamızda metin dışı derleme yöntemiyle yöre

halkından bizzat tespit ettiğimiz 111 adet beddua yer almaktadır. Tespit ettiğimiz bedduaları anlamlarına göre şu şekilde tasnif edebiliriz:

Tespit Edilen Bedduaların Anlamlarına Göre Sınıflandırılması	Sayı
Ölmek Üzerine Söylenen Beddualar	19
Kişinin Adının Yok Olması Üzerine Söylenen Beddualar	2
Mutlu, Huzurlu Günler Görmemek Üzerine Söylenen Beddualar	8
Kişinin Çocuklarının Olmaması Üzerine Söylenen Beddualar	3
Evsiz, Barksız Kalmak Üzerine Söylenen Beddualar	4
Ahiret Üzerine Söylenen Beddualar	2
Göz Üzerine Söylenen Beddualar	9
Murada Erememek Üzerine Söylenen Beddualar	3
Yemek-İçmek Üzerine Söylenen Beddualar	7
Ağız Üzerine Söylenen Beddualar	3
Sağlık Üzerine Söylenen Beddualar	8
Yapılan İyiliğin Karşılığını Alamamak Üzerine Söylenen Beddualar	2
Yapılan Kötülüklerin Karşılık Bulması Üzerine Söylenen Beddualar	5
Boyun Üzerine Söylenen Beddualar	3
Bölünmek, Yok Olmak Üzerine Söylenen Beddualar	7
Dua Gibi Söylenen Beddualar	1
Hedeflere Ulaşamamak Üzerine Söylenen Beddualar	4
Kişinin Arkasından Konuşmak Üzerine Söylenen Beddualar	5
Çok Konuşan Kişiler Üzerine Söylenen Beddualar	4
Kin Tutmak Üzerine Söylenen Beddualar	2
Akıl Üzerine Söylenen Beddualar	1
Mezar Üzerine Söylenen Beddualar	8
TOPLAM	111

Tespit edilen 111 adet bedduadan 19 adet ile en fazla ölmek üzerine söylenmiş beddua bulunmaktadır. İkinci olarak ise 9 adet ile göz üzerine söylenmiş beddualar gelmektedir. En az ise birer örnek ile akıl üzerine söylenmiş beddualar ile dua gibi söylenmiş beddualar gelmektedir. Beddualar can yanmasının, iç yangının neticesinde söylenmiş, olumsuz yönde duygu yoğunluğunun bulunduğu sözlerdir. Bu sebeple bedduanın edildiği kişinin ölümü ile ilgili örnekler, beddualar içinde başı çekmektedir. Beddua edilen kişinin

doğrudan ölümü üzerine söylenmiş beddua örnekleri yanında içinde öl- fiilinin geçmediği, ancak neticesinin ölüm olduğu beddua örnekleri de fazla bulunmaktadır. Örneğin kişinin adının yok olması, bölünmesi/yok olması üzerine söylenmiş beddualar ile mezar ile ilgili söylenmiş beddualar da beddua edilen kişinin ölümü ile ilgili söylenmiş beddualardır. Ayrıca sağlık üzerine söylenmiş bedduaların da yine bir kısmı ölüm ile neticelenme anlamı içermektedir. Bu sebeple beddualar alt anlam olarak çok ayrı başlıklara ayrılrsa da alt başlıkların birçoğu beddua edilen kişinin ölümü sonucuna dayanan sözlerdir.

Beddualar, söz varlığı içerisinde önemli yer tutan kalıp sözlerdir. Bu sözler çoğu kez anlam inceliği, derinliği taşıyan birer edebî söz durumundadır. Bu sebeple hem dil hem de edebiyat açısından incelenmesi gereken söz varlıklarıdır. Bu çalışmada Adıyaman il merkezi ağzından tespit edilen beddua örnekleri ortaya konmuş ve anlam özellikleri yönünden değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA/ REFERENCES

- Albayrak, N. (2010). *Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü*. Kapı yayınları.
- Akar, A. (2006). Ağız araştırmalarında yöntem sorunları. *Turkish Studies*, 1(2), 48-51.
- Alkayış, M. F. (2012). *Adıyaman Ağzında Atasözleri ve Deyimler*. Öncü basımevi.
- Bulduk, T. B. (2019). Oyun adlarının Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanımı üzerine bir değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 401-455
- Bulut, S. (2012). Anadolu ağızlarında kullanılan kalıp sözler ve bu kalıp sözlerin kullanım özellikleri. *Turkish Studies*, 7(4), 1117-1155.
- Bulut, S. (2013). Anadolu ağızlarında dini inançları yansıtan kalıp sözler. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(1), 435-465.
- Ersoylu, H. (2012). *Türk Dilince Dualar Beddualar Sözlüğü*. Ötüken Neşriyat.
- Halaçoğlu, Y. (1988). “Adıyaman”, TDV İslâm Ansiklopedisi 1. Cilt, TDV İslâm araştırmaları merkezi.
- <http://www.adiyaman.gov.tr/adiyaman-tarihi>, 07.12.2019
- Karahan, L. (1996). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*. TDK yayınları.

- Karataş, T. (2004). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. 2. Baskı, Akçağ yayınları.
- Kaya, D. (2001). *Folklorumuzda Beddua Söyleme Geleneği ve Türk Halk Şiirinde Beddualar*. Atatürk Kültür Merkezi başkanlığı yayınları.
- Korkmaz, Z. (1976). Anadolu ağızları üzerindeki araştırmaların bugünkü durumu ve karşılaştığı sorunlar, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 23-24(1975-1976), 143-172.
- Telli, B. & Bulduk, T.B. (2018). *Adıyaman İli ve Yöresi Ağızları Söz Varlığı*. Gazi kitabevi.
- Toprak, S.V. (2018). *Hısnımansur (Adıyaman)*. Adıyaman Üniversitesi yayınları
- Yavuz, S. (2013). *Adıyaman İli ve Yöresi Ağızları*. Turkish Studies yayınları.

Kaynak Kişiler ve Kısaltmaları

- Ali Akyol / Yaş: 65 / Meslek: Emekli / Adıyaman-Merkez: K1
- Aysel Aslan / Yaş: 52 / Meslek: Ev Hanımı / Adıyaman-Merkez: K2
- Bedriye Yakar / Yaş: 73 / Meslek: Ev Hanımı / Adıyaman-Merkez: K3
- Elif Oral / Yaş: 26 / Meslek: Özel Sektör / Adıyaman-Merkez: K4
- Elif Öncel / Yaş: 76 / Meslek: Ev Hanımı / Adıyaman-Merkez: K5
- Gaffure Bakır / Yaş: 60 / Meslek: Ev Hanımı / Adıyaman-Merkez: K6
- Kemal Solak / Yaş: 61 / Meslek: Emekli / Adıyaman-Merkez: K7
- Kıymet Delebeler / Yaş: 50 / Meslek: Ev Hanımı / Adıyaman-Merkez: K8
- Nadir Aslan / Yaş: 57 / Meslek: Şoför / Adıyaman-Merkez: K9
- Saadet Yünlü / Yaş: 74 / Meslek: Ev Hanımı / Adıyaman-Merkez: K10
- Şennur Atalay / Yaş: 65 / Meslek: Ev Hanımı / Adıyaman-Merkez: K11